

מעטים הם המנהיגים המוסלמים של ימינו שהוכיחו את רוחב ועומק הלמדנות שלהם כמו השייח' עבדא-ללה בן באייה. בנוסף להיותו מכובד בעולם כמומחה למשפט ומחשבה איסלאמית, התמצאותו בפילוסוף פיה הקלאסית והמערבית היא מרשימה. מעל לכל, השייח' מפגין הבנה עצומה באתגרים העכשוויים של החברה המודרנית, ויש לו את האומץ להתמודד איתם ולסמן את הדרך עבור העולם המוסלמי.

הראשון באתגרים אלה שהוא מתמודד איתם הוא כיצד לקדם חברה של צדק ושלו, ולהילחם בניצול הדת לרעה ובמיוחד בדרכים אלימות.

כתביו של השייח' בנושא הם רבים ותומכים מנקודת מבט מוסלמית מסורתית בפלורליזם המכבד את השונות הדתית. הוא אף מקיים כנסים קבועים של מנהיגים דתיים מרחבי העולם המוסלמי כדי להדגיש את הערכים הללו, ותמיד מקפיד על מעורבותם של מלומדים יהודים ונוצרים בדיונים.

ראויות לציון הן האסיפות שהובילו להצהרת מרקש (ינואר 2016) בנושא זכויות המעוטים הדתיים במדינות מוסלמיות, והאמנה החדשה של ברית המידות הטובות (דצמבר 2019) – קריאה לבנות חברה משותפת המכבדת הבדלים בין הדתות והתרבויות. שני המסמכים פורצי דרך האלה מתבססים על מקורות איסלאמיים קלאסיים כדי לאשרר את הערכים הדתיים המשותפים, ואת השאיפות של האמונות האברהמיות שמוסלמים, נוצרים ויהודים נקראים לקיימן כדי לקדם את רווחת החברה האנושית כולה.

לאורך השנים מתקיים שיתוף פעולה הדוק בין הוועד היהודי-האמריקאי (AJC) לארגונו של השייח' בן באייה, ואנשי הסגל הבין-דתי של הוועד משתתפים בכנסים שלו. התרגונו ממסירותו להבטחת תרומתן של הדתות לשלום ולשגשוג אנושי ולהוקעת האלימות והשנאה. מתוך הכרה בחשיבות מאמציו והצהרותיו להרמוניה הבין-דתית העולמית, ליחסים בין מוסלמים לבין יהודים, ולטובת העולם המוסלמי בכלל, אנו מבקשים להביא את הצהרותיו, ובפרט את אמנת ברית המידות הטובות, לעולם היהודי הרחב. בהתאם לכך, הוספנו לתרגומים העדכניים של הטקסט את התרגום הזה לעברית להפצה נרחבת בישראל ולקהילות יהודיות ברחבי העולם.

אנו מקווים שבכך, העולם היהודי בכלל והחברה הישראלית בפרט, יכיר וישאב עידוד מחזונו ומפועלו של השייח' בן באייה, וממאמציו האמיצים והמרשימים לקידום צדק, שלום ופיוס בעולם.

אמנת ברית המידות הטובות החדשה

הקדמה

החותמים על הברית הזו

מאשרים את הערכים המשותפים של האמונות האברהמיות, כמו גם את הזכויות הטבעיות של כל בני האדם;

טוענים שלדתות האברהמיות יש מסורות תיאולוגיות ואתיות משותפות ומובחנות, שכל אחת מהן מעריכה את המידות האנושיות, וכל אחת מהן דורשת שלום, כבוד הדדי וסובלנות כדי לשגשג;

טוענים ששיתוף פעולה בין אנשים מכל הדתות או האמונות הדתיות מספק כלי יעיל לחיזוק יסודות השלום בעולם;

טוענים כי ברית בין אנשים מכל הדתות, שכל אחד מסתמך על המסורת שלו כדי לרומם את המידות התורמות לכבוד, סובלנות ושלו, יכולה לסייע בכיבוי להבות המלחמה ולהביס את סוכני הטרור והסכסוך;

מזכירים שבאירועים מרכזיים בעבר, לכינונם של הסכמים ואמנות הייתה השפעה רבה על יחסים בינלאומיים ועל כינון שלום, צדק, חירות וסובלנות;

מזכירים שבין הסכמות כאלה מבחינה היסטורית הייתה ברית המידות הטובות, שכונסה במכה של המאה השבעית;

מזכירים שהסכם נוסף כזה היה ההצהרה האוניברסלית בדבר זכויות האדם, שהוכרזה ב-1948;

בהתחשב במצב הנוכחי של הזירה הבינלאומית, ובהתחשב בכך שהדת ממשיכה למלא תפקיד חיוני בסדר העולמי ובדיפלומטיה התרבותית, ישנו צורך גדול בברית מידות טובות למאה העשרים ואחת;

בהתבסס על המשפט הבינלאומי והחלטות האומות המאוחדות;

בהתבסס על מסר עמאן (נובמבר 2004), המכתב הפתוח "המילה המשותפת" (אוקטובר 2007), הצהרת מרקש לזכויות מיעוטים דתיים בארצות בעלות רוב מוסלמי (ינואר 2016), הצהרת וושינגטון של ברית המידות הטובות החדשה לטובת הכלל (פברואר 2018), הצהרת האחווה האנושית (פברואר 2019), הצהרת מכה (מאי 2019), וכן

בהכרת הצהרת חופש הדת של הכנסייה הקתולית, אשר הניחה את הבסיס לכנסייה הקתולית להכיר בחופש דת לאנשים אחרים המבוססת על כבוד האדם;

בהכרת גם בהצהרות אחרות המאשרות את הערכים המובעים באמנה זו ואת חשיבותם במסורות דתיות ובוזרמים שונים;

בהשראת שיירת השלום האמריקאית באבו דאבי (מאי 2017), רבאט (אוקטובר 2017), והכנסים הרבים שבהם השתתף הפורום לקידום שלום בחברות מוסלמיות;

מתחשבים בהמלצות חמש האסיפות השנתיות של הפורום לקידום שלום (2014-2018), שהיוו השראה לברית המידות הטובות החדשה;

אנו תומכים בזאת באמנת ברית המידות הטובות החדשה.

חלק ראשון - הגדרות והיקף

סעיף 1 – הגדרות

אמנה זו כוללת המונחים האלה:

1. ברית המידות הטובות מתייחסת מנקודת המבט האסלאמית, להסכם הקדם-אסלאמי שנוסד על בסיס המידות הטובות, האופי המכובד והערכים האציליים המשותפים למשפחה האנושית ללא קשר לשיוך שבטי, מוצא או דת.
2. ברית המידות הטובות החדשה מתייחסת להסכמים המפורטים באמנה זו; היא קורא להעלות על נס את המידות הטובות כפי שהן מובנות על-ידי שלושת הדתות האברהמיות בשירות השלום, הסובלנות וההבנה ההדדית בין כל בני האדם ללא הבדל גזע, מוצא או דת.
3. המשפחה האברהמית מתייחסת לדתות היהודית, הנוצרית והמוסלמית, אך מבליטה את הערכים המשותפים לרבות מהמסורות הדתיות בעולם.
4. המונח גדילי המידות מתייחס לאותם האנשים שמחזיקים בערכים האנושות המשותפים, ואוהבים שלום, צדק, סובלנות וכבוד לכל בני האדם.
5. זכויות: יש לפחות שתי דרכים להגדיר זכויות אדם. האחת היא זכויות שנוצרו על ידי ממשלות, שהן בעלות ערך רב כאשר הן חלות על כולם ומשקפות נורמות של כבוד האדם וצדק. האחרת היא זכויות שקיימות לפני הקמת המדינות והגלומות בכל אדם מתוקף קיומו. זכויות כאלה מובנות בדרך כלל כנובעות ממקור גדול מהאדם, כמו אלוהים או הטבע, עבור המאמין או הלא-מאמין. כל מדינה החותרת לצדק חייבת להכיר בזכויות אלה ולהגן עליהן. יש לראות אותן כהכרחיות לכבוד האדם ולשגשוג החברת.

6. ערכים: לערכים שני מימדים: סגולות אישיות, כמו רחמים ואלטרואיזם, וסגולות אזרחיות, כמו הכנסת אורחים, שכנות טובה, סולידריות וסיוע לנזקקים. חברות צריכות לטפח את שני הממדים ולארגן חברות בהתאם לערכים הומניטריים כאלה.

סעיף 2 – היקף

1. החותמים על אמנה זו, בין אם מהמשפחה האברהמית או מסורות אמוניות אחרות, מתחייבים לחיות לפי הערכים הכלולים בה.
2. דבר באמנה זו אינו מפר את סמכותן של אומות, ואינו סותר את חוקיהן שנקבעו בהתאם לסעיף 29 של ההצהרה האוניברסלית בדבר זכויות האדם.

חלק שני – מניעים

סעיף 3

המניעים לברית המידות הטובות החדשה כוללים:

1. העלייה העולמית בכמות מקרי רדיפה דתית ואפליה על רקע דת או אמונה, ומתקפות על אתרי פולחן, כפי שצוין בהחלטת מועצת זכויות האדם של האו"ם בנושא "מאבק בחוסר סובלנות, סטריאוטיפים שליליים, סטיגטיזציה, אפליה, הסתה לאלימות ואלימות נגד אנשים, על בסיס דת או אמונה" (A/HRC/RES/16/18, 2011).
2. האשמת השווא לפיה דת היא אלימה מטבעה, ובכך אחראית לתופעת הטרור. ביטויים אלימים קיצוניים וחוסר סובלנות של דת מאיימים על חופש הדת וחופש הביטוי הדתי.
3. האמונה שאכן יש לנו ערכים משותפים - אוניברסליים שמתעלים על תרבות, תקופה או אזור - ושיש לממש אותם. הערכים המשותפים של הדתות האברהמיות כוללים, בפרט, אמונה, טוב לב, משמעת עצמית, ואמונה בכבוד האדם האוניברסלי.
4. חשש קיומי מהאובדן המודרני בהכרה בקיומו של כוח עליון, מודל שפותח על הנחות היסוד חומרניות המתעלמות מהצרכים והרווחה המוסרית של תושבי העולם, וכן הפצת נשק להשמדה המונית.
5. גלובליזציה, עם המתח שנוצר בעקבותיה בין מציאות גלובלית הנשלטת על ידי סטנדרטיזציה, ההגמוניה של החילוניות והצרכנות, לבין הקרתנות של מנהיגים ואמונות של חברות רבות המתמודדות עם התנאים החדשים.
6. מנטליות טכנוקרטית המשפיעה רבות על פיתוחים טכנולוגיים, שחלקם, במקום להיות מיועדים לקידום המין האנושי, יש בהם הפוטנציאל לשימושים לא מוסריים שעלולים לפגוע בכבוד האדם ועלולים לשבש את האיזון האקולוגי.
7. כלכלה מנותקת ממסגרת מוסרית, כמו גם הניכור של ההומו אקונומיקוס מההומו רליג'וסוס, ובכך החלפה של האנושי והרוחני בגשמי והחומרי.

חלק שלישי – עקרונות

סעיף 4

ברית המידות הטובות החדשה מושתתת על העקרונות הבאים:

1. כבוד האדם

- כל האנשים, ללא קשר לגזעיהם השונים, הדתות, השפות והמוצאים השונים, מתוקף הנשמה האלוהית בהם, ניחנים בכבוד על ידי בוראם הכל-יכול.

2. חופש מצפון ודת או אמונה

- אין כפייה בדת.
- באחריות המדינה להגן על חופש הדת, לרבות מגוון דתות, המבטיח צדק ושוויון בין כל חברי החברה.

3. סובלנות

- יש להגן על אמונותיהם של אחרים משפטית ולכבד אותן באופן תרבותי; יש לראות בשונה מקור להעשרה, לא לסכסוך.

4. צדק

- צדק ושוויון הם הבסיס לכל אינטראקציה אנושית, בעוד שצדקה כלפי אחרים נותרה הדרך הנשגבה והראויה יותר.

5. שלום

- למעט הגנה עצמית או הגנה על חפים מפשע, יש לדחות אלימות, בין אם ברמת הפרט ובין אם ברמת המדינה (מלחמה), ולדבוק בכל דרכי השלום האפשריות לפתרון סכסוכים בין יחידים או קבוצות.

6. רחמים

- הרחמים הם האמצעי המרכזי להשגת הברית האלוהית של האמונה, האמת והצדקה: "מי שאינו מרחם על זולתו מונע מעצמו את רחמי ה' כלפיו". "ה' מרחם על הרחמנים".

7. טוב לב

- טוב לב לאחרים לא צריך להבדיל בין קרובים או זרים, בין אם המעשים נבעו מקשרים משפחתיים או דאגה חסרת אנוכיות לאחר.

8. שמירת הבריתות

- החובה עם ההשלכות המירביות היא האחריות למלא חוזים ואמנות, שכן היא מבטיחה ביטחון והרמוניה חברתית.

9. סולידריות

- סולידריות מבטאת הזדהות קיומית ומחויבות לרווחתו של האחר.

חלק רביעי – יעדים

סעיף 5

גיוס מנהיגים דתיים לקידום שלום ו"סכינה" (שלוות הנפש)

לאור העקרונות לעיל, חובה על מנהיגים דתיים לפעול להפצת והבטחת שלום וסכינה (שלוות הנפש) באמצעות המעשים הבאים:

1. שיתוף פעולה בין בני הדתות האברהמיות לבין אנשים בני דתות ואמונות אחרות ממשפחתנו האנושית המורחבת.

2. עמידה נגד קיצוניות, אלימות וכל שיח של הסתה וקנאות.

3. קידום גישה פייסנית בכל קהילה דתית על מנת לחזק כבוד הדדי על כל ממדיו השונים.

סעיף 6

אזרחות חיובית ואחראית

אזרחות היא מועילה ומהווה חובה אזרחית כאשר:

1. היא מבוססת על חירות, שוויון, פלורליזם וכבוד הדדי.
2. מימוש הזכויות עולה בקנה אחד עם ההגנה על הרמוניה חברתית ושמירה על הסדר הציבורי בהתאם לסעיף 29 של ההכרזה האוניברסלית בדבר זכויות האדם.
3. היא מקדמת אי אלימות ותרבות של סולידריות חברתית בהתמודדות עם אתגרים חברתיים.

סעיף 7

עידוד אנשים מכל הדתות לכבד זה את זה

ביסודו, כיבוד דתו של אחר הוא כיבוד כבוד האדם. בכך כבוד לדתו של אחר מהווה מידה ראשונה במעלה התומכת בשיגשוג הפרט וכן בטובת הכלל. בפועל, כבוד כלפי דתות אחרות כולל:

1. הגנה על הסמלים הקדושים והרגישויות הדתיות של מסורות אמוניות אחרות.
2. כבוד לדתות אחרות אינו מונע דיאלוג כן על מה שנתפס כאמת או בדיה בדתות, כולל בדתו של כל אחד ואחד.
3. שיתוף פעולה עקרוני סביב ערכים משותפים.

סעיף 8

הגנה על זכויות המיעוטים

לכל המיעוטים האתניים, הדתיים והלשוניים יש את הזכות לחיות ללא כל רדיפה מכל סוג שהוא. יתרה מכך, יש להם את הזכות לחיות כאזרחים מלאים ושווים בחברות שלהם, כמתבסס בעקרונות היסודיים שלהם בנוגע למידות טובות ולמוסר כדי להיות מוערבים בחיים הציבוריים של אותן החברות.

סעיף 9

תמיכה בהסכמים בינלאומיים

אנו תומכים בהסכמים הבינלאומיים המעצימים את כבוד האדם ואת מידותיו הטובות מהסיבות הבאות:

1. הם מקור לחוק הבינלאומי ולנורמות. הם יכולים לתרום לביטחון העולמי.
2. הם מהווים אמצעי חשוב לקידום שיתוף פעולה בדרכי שלום בין מדינות עם מערכות פוליטיות, חברתיות וכלכליות שונות.
3. הם מגלמים את המושג של אזרחות "חוזית" שהוא מרכזי באמנה זו.

חלק חמישי – תחומים ואמצעים

ביחס למאמצים לשיפור המצב האנושי, יש תחומים רבים שבהם ברית המידות הטובות החדשה יכולה לתרום. ניתן לעשות זאת על ידי שימוש בחלק מהאמצעים המפורטים להלן.

סעיף 10

תחום המשפחה

על ידי החזרת חשיבות המשפחה כנקודת המוצא האמיתית לטיפוח מידות טובות, צדק, שלום, אדיבות וסובלנות.

סעיף 11
תחום החינוך
הכולל:

1. תמיכה בקשר ההדוק בין פיתוח אופי לחינוך, והצורך ששיטות פדגוגיות יכללו מסגרות אתיות. בדרך זו יעודנו דרכיהם של הפרט והחברה כאחד.
2. תמיכה ברפורמה ופיתוח של החינוך הדתי כדי לעמוד בקצב ההתפתחויות המודרניות בתחומים אחרים, למשל כפי שנדון בהנחיות אבו דאבי משנת 2009 להוראת סובלנות בין-דתית.

סעיף 12
תחום הפעילות ההומניטרית
הכולל:

1. קידום והפצת הערכים של הכנסת אורחים, התנהגות "השומרוני טוב", מתן מחסה לפליטים ולמהגרים, הקמת דל מאפר, הפגת רעב וסבל, הגנה על הפגיעים, מתן טיפול הכרחי וסיוע לכל נזקק הכין שיהיה או מי שיהיה.
2. תמיכה בריבוי המאמצים ההומניטריים, כגון המאבק ברעב.

סעיף 13
תחום הפיתוח הסביבתי
הכולל:

- סיוע לאומות המאוחדות להשיג את "17 יעדי הפיתוח בר קיימא של סדר היום לפיתוח בר קיימא לשנת 2030" (ספטמבר 2015).

חלק שישי – דברי סיכום

סעיף 14
חותמים

כל אלו שמסכימים לסעיפים שפורטו מוזמנים לחתום ולהצטרף לאמנת ברית המידות הטובות החדשה.

סעיף 15
סעיפים ותיקונים

לכל החתומים על אמנה זו שמורה הזכות להגיש הסתייגויות מכל אחד מהסעיפים שבה.

סעיף 16
שפות רשמיות

האמנה הזו אושררה בערבית ובאנגלית. כל השפות האחרות חייבות להתבסס על הגירסאות האלו.

סעיף 17
ביצוע

האמנה הזאת נכנסה לתוקף ותיושם.